

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Název materiálu	31 - Rozbor a interpretace textů
Identifikátor	CZ.1.07/1.5.00/34.0597
Předmět	Český jazyk a literatura
Ročník	4. ročník
Obor, Kód	Obchodník, 66–41–L /008, Operátor oděvní výroby, 31-43-L/004
Anotace	Pracovní list je zaměřen na práci s textem, konkrétně na výňatek z díla Hrdý Budžes a na povídku Pražský biftek ze souboru povídek ...a vyberte si.
Autor	Mgr. Dana Vlasáková
Jazyk	čeština
Očekávaný výstup	Student samostatně a aktivně pracuje s textem, přemýšlí a vytváří vlastní názor, který vhodně prezentuje
Klíčová slova	Současná česká literatura, Irena Dousková, Jan Pelc
Druh výukového zdroje	Pracovní list
Typ interakce	kombinované
Cílová skupina	student
Stupeň a typ vzdělávání	střední odborné
Věková skupina	17-19
Datum vytvoření	26.11. 2012

1. Pracujte s texty

Irena Dousková – Hrdý Budžes

Jak byla Olinka mrtvá

Včera byl důležitý den. Včera jsem ve školním rozhlase slyšela krásnou básničku o jednom pánovi. Jmenoval se Hrdý Budžes, byl velice statečný a vytrval, i když měl všelijaký potíže. Já mám taky potíže, hlavně proto, že jsem tlustá a všichni se mi smějou. Ale včera jsem si řekla, že se nedám. Budu jako ten Hrdý Budžes a vytrvám.

Jinak se mi včera stala taková nemilá věc. To totiž říká ředitel z divadla – nemilá věc – a toho já totiž znám, protože máma je herečka v tom divadle a táta taky. A ten ředitel právě když chce hercům říct, že je něco špatně nebo tak, tak řekne: „Soudruzi je to taková nemilá věc.“ Já ho vlastně nemám moc ráda, protože vypadá, jako když se lebka usmívá. Lebky a kostry se bojím ze všeho nejvíc. Taky se dost bojím čertů a taky psů, protože mě jednou jeden kousnul do nohy, ale to bylo v Zákopech u dědy a u babičky. Ale nemilá věc se mi líbí, to se prostě tak říká. Včera, když jsme přišli do školy, tak nám pani učitelka Koláčková řekla, vlastně ne když jsme přišli do školy, ale když škola skončila, tak nám řekla, ať zůstaneme ještě chvíli potichu sedět, že nám musí něco říct. A byla taková vážná, že jsem si hned myslela, že to právě bude nějaká nemilá věc. Jako když nedávno nám taky řekla, že nám něco řekne, a zavolala k tabuli Hrůzu a dala mu nanuka a Hrůza tak divně koukal, ale on tak kouká vždycky, dost divně. A řekla: „Děti, váš spolužák Láďa Hrůza od nás odchází a jde do pomocné školy, tak mu všichni hezky zatleskáme.“ A včera zase nám řekla: „Děti, stalo se něco moc smutného, vaše spolužačka Olinka Hlubinová umřela, protože byla moc nemocná od srdce.“ A tak jsme se všichni lekli, a pak jsme šli domů. A já teď na to pořád musím myslet.

Ta Olinka sice není z druhé B. jako já, je z áčka, ale stejně. Má takový krátký černý vlasy a hrozně hezky kreslí. Já jí ani moc neznám, ale pani učitelka nám hodněkrát ukazovala výkresy, co Olinka kreslila, protože jsou hezký. Teďka umřela, tak už jí asi neuvidím, ale ty výkresy může pani učitelka klidně ukazovat pořád. To je dost divný.

Doma jsem to hned vyprávěla a ptala jsem se, jak to že umřela, když to je malá holčička, protože já už vím, že někdo umře a pak už nikdy nepřejde domu ani nikam, ale hlavně, když je starej. A taky jsem se ptala, co to je od srdce a prej je to tak, že srdce je nejhorší nemoc. Jak má někdo srdce, tak skoro určitě umře. Máma mi pak dala dvě sušenky, asi proto, že jsem byla smutná jako pes. Tak mám radost a pořád jsem smutná.

Před prázdninami se mi to taky stalo. Měla jsem radost, protože jsem dostala na vysvědčení jedničky a šli jsme na darty, já jinak na darty nesmím, protože jsem tlustá, tak jsem měla radost a taky, že byly prázdniny, ale byla jsem smutná, protože nám řekli, že umřela naše pani družinářka Olga Jeřábková. Ale ta se umřela sama. To nám neřekli, to mi řekli doma, že se otrávila. Ona totiž se otrávila plynem a vybuchla a vybuchnul i ten dům, kde bydlela a tak ještě umřeli nějaký cizí lidi. A já nevím proč, protože byla hodná a veselá a já jsem jí měla ráda, protože mě schovala, když jsem kousla Zdenku do ruky, protože jsem s ní nechtěla dělat dvojici na oběd, a ona chtěla a nedala si to vysvětlit, že já nechci. A pak jsem se bála, co mi udělá její maminka, pani Klímová, až si pro ní přijde do družiny a uvidí tu zakousnutou ruku. Pani Klímová je taky učitelka u nás ve škole, ale učí velké děti ruštinu. A Zdena brečela a já jsem seděla ve družině radši pod stolem a taky jsem brečela, než mě pani družinářka schovala k sobě.

Jenže Kačenka, tak já říkám totiž mojí mámě, jenže Kačenka taky nevěděla, proč si to ta pani družinářka udělala. Tátovi potom v kuchyni říkala, že jí uštvaly ty svině. To asi myslela Rusové nebo možná komunisti, protože Rusové a komunisti jsou svině, ale nesmí se to říkat. Ale Kačenka s Andreou Kroupovou to stejně pořád říkají, zpívají protirusáckou písničku Už troubějí, už troubějí na

horách je Lenin a Kačenka mi nechce dovolit chodit do jiskřiček, protože jiskřičky a pionýři jsou prej malý komunisti. Tak já nevím, z naší třídy tam chodí celá třída a já bych tam taky chtěla chodit. Já už chodím na němčinu, na kreslení a do baletu, protože jsem tlustá, tak musím cvičit. Ale do jisker bych taky ještě chtěla.

Na němčinu nikdo nechodí, jenom já sama, k paní učitelce Freimannové, co mě učila loni v první třídě a pak šla do penze nebo kam. Přestala nás učit ve škole a učí teď u sebe doma jenom mě. Do baletu chodí hodně dětí, hlavně holčiček, ale ty jsou všechny moc hezký a nikdo tam není tlustý, jenom já a tak se mi smějou, když cvičím a pořád. Já tam mám taky kamarádku, ale to je ta paní, co nás učí tancovat, protože to je Kačenky známá z divadla. Říká tam do rádia, kdo má jít na jeviště, to se jmenuje inspicientka. Před tím byla opravdická baletka, ale už je taky tlustá. Nejlepší ze všeho je výtvarnej kroužek u pana Pecky v kulturáku, tam se mám dobře. Tam kreslím a maluju a hlavně modeluju. Pak se to vypálí v peci a je socha. Taky tam chodily jiný děti, jenže panu Peckovi se líbilo, co maluju a co mluvím, a přemluvil Kačenku, aby mi dovolila chodit večer, když choděj dospělý lidi. Tak teď dělám sochy se starejma malířema místo s dětma, a s Nečkou Pacákem, to je taky malej kluk, co ho pan Pecka chtěl mezi sebe. Pan Pecka má gramofon, a když se maluje, tak pouští Mozarta, to prej je nejlepší skladatel hudby ze všech, co jsou na celém světě, něco jako Bedřich Smetana, ale ještě mnohem lepší. A je to vopravdu moc hezký. I když Andrea Kroupová, co je taky herečka z divadla od Kačenky a je Kačenky kamarádka, říkala, že to není pravda, že úplně nejlepší je nějaký jinej od b. Myslím, že Bachoven. Taky si tam povídaj zajímavý věci a já myslím, že já budu sochař, až budu velká.

Včera pan Pecka říkal, že slyšel, že se teď budou nosit kalhoty jako zvon, nahoře úzký a tenký a dole široký a hodně barevný. Taky říkal, že on ze sebe kašpara dělat nebude a ty kalhoty, že bude nosit jen přes mrtvolu. A mně se to taky nelíbí a pan Pecka je z Prahy a je to sochař. Andrea Kroupová už takový kalhoty nosí a je velice krásná, ale Kačenka je stejně mnohem hezčí. Andrea mi říkala, že ženská nikdy nemůže být sochař, ale pan Pecka říká, že chytrá ženská může být všechno, co chce.

Já myslím, že paní učitelka Freimannová, co mě učila v první třídě a co mě teď učí německy, ta že je moc chytrá. Hlavně proto, že umí německy a taky proto, že umí povídat věci, který mi pomůžou, když mám nějaký potíže v hlavě, jako včera s tou Olinkou. V první třídě mě Kačenka chtěla přihlásit do kostela na náboženství, ale paní učitelka Freimannová jí to rozmluvila, že prej budu mít i tak dost potíží. To právě myslela ty moje potíže v hlavě a ty já teda asi určitě mám. Když jsem šla včera domu z němčiny, tak už byla tma a bylo moc krásný počasí, protože strašně padal sníh a foukal vítr a svítily všechny výlohy a byly v nich vánoční ozdoby. Tak jsem šla hodně pomalu, abych si to pěkně užila a trochu jsem jedla sníh, to můžu, ten není žádný sladkej a dělala jsem stopy. A pak jsem se na chvíli zastavila u papírnictví, protože to já mám nejradši a dívala jsem se na ty krásný voňavý pastelky a čtvrtky a všechny různý barvičky a milovaný věci. Na tý výkladní skřini byla dole jinovatka s kytičkama a hvězdičkama, tak jsem si sundala rukavice a napsala jsem prstem na sklo: Ježíšku, prosím tě, přines mi fixy, co jich je tam hodně, i růžová a oranžová a modelínu, kdyby to šlo. Já budu moc hodná. Děkuji ti, Helena Součková, Antonína Zápotockého 429, Ničín V.. A potom jsem se chtěla ještě chvíli dívat a čmúchat sníh, ale najednou jsem viděla, že za výlohou stojí Olinka Hlubinová a hrozně se na mě mračí. Měla dlouhý bílý šatičky a bílej obličej a držela v ruce čtvrtku, na který nebyl žádný obrázek a byla taky jenom bílá. A já jsem chtěla utéct, ale nešlo to. Olinka řekla: „Vrať mi moje vodovky, nebo tě budu strašit, dokud taky nebudeš mrtvola.“ A já jsem řekla: „Olinko, prosím tě, nezlob se. Já jsem ti žádný vodovky nevzala. Vždyť já vůbec nejsem z vaší třídy. Já mám jenom ty starý, co mi dala Kačenka do první třídy.“ „Někdo mi ukrad vodovky a já teď nemůžu malovat,“ řekla Olinka a byla dost našťvaná. „Tak já ti dám svoje, jestli chceš,“ řekla jsem a sundala jsem si aktovku a dala jsem je Olince. „Tak dobře, a přísahej, že nikdy nebudeš kreslit tak hezky jako já“, chtěla Olinka. „Přisáhám!“ Přisáhala jsem a honem jsem utíkala domů, protože už to

šlo. A dvakrát jsem upadla.

„Helčo, ty zase vypadáš jako polskej žid,“ zlobila se na mě Kačenka cizíma slovy. „Kabát máš přepnutej, šálu couráš po zemi, čepici máš v kapse, celá jsi ňáká zmáčená. Taková chytrá holčička a chodíš jak z pomocný školy.“ Ale to nic nebylo. Když potom přišla ta paní a přinesla moje přezůvky v pytlíku, rukavice a vodovky, co jsem dala Olince, bylo to mnohem horší. Prej se budu muset nad sebou zamyslet, ale vždyť já už jsem hrozně zamyšlená.

2. Jan Pelc - ... a vyberte si (povídka Pražský biftek)

Ještě jednou jsem se rozhlédl po pusté ulici. Kam až mlha dovolovala dohlédnout, nebylo ani živáčka. Jako kdyby neznámá síla vylidnila město a zavedla zde království pravé londýnské mlhy. Snažil jsem se orientovat podle názvů ulic, ale nebyl jsem ve městě doma a čtvrt', ve které jsem se právě nacházel, nepatřila k těm, které zná každý turista. Nezbývalo, než najít jednu z hlavních tříd, které se paprskovitě rozbíhaly, a sejít po ní do středu města. Zahnul jsem proto první ulicí doprava a pak doleva. Chvilí jsem šel po kostrbaté dlažbě, když jsem s hrůzou zjistil, že jsem se ocitl na stejném místě, z něhož jsem před chvílí vyšel.

Nepanikařit! Jenom nepanikařit! říkal jsem si polohlasem a dával pozor, kudy jdu. Vyhýbal jsem se každé ulici, která by mě mohla dovést zpátky, ale přesto jsem se po chvíli ocitl na stejném místě.

„Ne, to přece není možné!“ vykřikl jsem a rozběhl jsem se tou začarovanou ulicí. Běžel jsem dobrých deset minut, než mě prokouřené plíce donutily zastavit. Opřel jsem se o vrata starého domu a rozhlédl se. Byl jsem v neznámé, ale určitě jiné ulici. Oddechl jsem si a pomalu se pustil směrem dolů, kde jsem tušil střed města. Za rohem, hned na kraji staré historické uličky, mě upoutal neónový nápis, probleskující mlhou: „Restaurace Pohoda“.

Šťastně jsem vešel. Hned na první pohled mi bylo jasné, že je to jedna z posledních restaurací, které ještě pamatují staré dobré časy. Prostorná vstupní hala s vyřezávaným pultem šatny, široké mramorové schodiště. Postavil jsem se k šatně a čekal na někoho, kdo se ujme mého kabátu. Podle odložených svršků bylo jasné, že v restauraci bude plno. Čekání se prodlužovalo. Chuť na skleničku něčeho silného byla tak velká, že jsem nakonec přehodil kabát přes pult, na něj položil minci a svoji vizitku. Pak jsem vyběhl po schodech nahoru. Ve dveřích restaurace jsem se zarazil. Uvnitř kupodivu nebylo ani živáčka. Velké broušené lustry osvětlovaly rudým sametem potažená křesla a matně se odrážely v zrcadlech mramorových stolků. Sedl jsem si k jednomu a netrpělivě se rozhlédl. Ale můj příchod nikoho viditelně nezajímal.

„Číšník!“ zvolal jsem ochraptělým hlasem. Uplynuly další minuty a nic se nedělo.

„Číšník!“ zvedl jsem hlas. Můj výkřik zněl v tom pustém sále víc než strašidelně. Asi za pět minut se konečně pohnul těžký závěs a vynořil se malý tlustý plešatý človíček, upnutý do fraku, který mu byl nejméně o tři čísla menší. Pomalu doklopýtal na svých plochých nohou až ke mně.

„Pán si bude přát?“ zeptal se uctivě a trochu se uklonil.

„Skleničku rumu, karafu vody a něco k jídlu,“ řekl jsem a natáhl ruku po jídelníčku, který držel pod rukou.

„Kuchař vzkazuje, že k jídlu má jen biftek s bramborem.“

„Cože?“ zeptal jsem se udiveně. „V takovéhle restauraci máte jen biftek?“

„Ano, pane,“ řekl s klidem, uklonil se a odešel.

Kroutil jsem nad tím vším hlavou, ale příjemné teplo a ticho po šíleném bloudění v ulicích mě pomalu ukolébalo. Ani nevím, jak dlouho trvalo, než se znovu objevil číšník. Obřadně před sebou tlačil servírovací stoleček, plný stříbrného nádobí. Zastavil ho přede mnou, nalil do odlivky rum, vedle něj postavil vodu a začal prostírat krásný porcelán. Připadal jsem si jako v jiném světě. Netušil jsem, že může ještě existovat restaurace, která by používala podobné nádobí.

„Váš biftek pane,“ řekl číšník tiše a na talíř mi naložil nevábný kus skoro syrového masa a přidal k němu několik brambor.

„Tohle že je biftek?“ zeptal jsem se vyděšeně.

„Ano pane, to je biftek, specialita našeho kuchaře.“

„Podívejte se, já jsem host, který si za to, co si objedná, zaplatí. A proto mám snad nárok na kvalitní jídlo, ne?“

„Ano jistě, pane, ale...“

„Vám se nelíbí můj biftek?“ zadunělo halou, až cingrlátka na ozdobných lustrech jemně zazvonila. Číšník se hrůzou zmenšil tak, že mu byl v tu ránu frak velký.

„Ano, pane!“ díval jsem se nebojácně do očí dvoumetrového chlapa v bílé zástěře, který musel být bezpochyby autorem tohoto nepovedeného kusu masa.

„Podívejte,“ řekl jsem klidně a obrátil biftek na talíři, „druhá strana je samý chlup, a jestli vidím dobře, tak mezi těmi chlupy to černé, to je přece špína! Přeci...“

„Špína?“ zařval obr. „Chcete tím snad říct, že si nemeju nohy?“

„Mně do vašich nohou přece nic není!“

„Ale je, pane, vy se ošklíbáte nad mým masem! Myslíte si, že to vaše je lepší?“

„Mně přece vaše maso vůbec nevadí, já vám říkám, že ta kráva, ze které jste mi přinesl ten biftek...“

„Tak vy mi budete ještě nadávat do krav?“

Než jsem se nadál, zvedl nohu, povytáhl si nohavici a já jsem spatřil, jak mu na zkrvaveném lýtku chybí přesně takový kus masa, jaký mám na talíři. V té chvíli jsem omdlel. Probudilo mě palčivé pálení na lýtku. S námahou jsem otevřel oči. Přede mnou stál kuchař a na mřížce flamboval nový biftek. Podíval se na mě a šíleně se zasmál.

„Já ti dám špinavý nohy, já ti dám, že jsem kráva, žer si svoje, mladej, a pak kritizuj.“

Použitá literatura

- Autorské stránky Ireny Douskové [online]. [cit. 26.11.2012]. Dostupný z: <http://douskova.cz/ukazka/hrdy-budzes/>
- PELC, J.: ... a vyberte si. Praha: Maťa, 2004

Otázky k textům:

- a) shrňte hlavní myšlenky obou textů

- b) charakterizujte hlavní hrdiny obou výňatků

- c) určete literární druhy, žánry a varianty (vysvětlete rozdíl mezi variantami)

- d) popište prostředí povídky Pražský biftek

- e) charakterizujte jazykovou stránku povídky Pražský biftek

- f) jak se staví Helenka k situaci, která nastala ve výňatku? z čeho lze usoudit, že příběh vypráví malé děvčátko?

- g) Vypište si další povídky ze souboru .... a vyberte si.